

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента

Чурикової-Кушнір Ольги Дмитрівни

на дисертацію **Сбітнєвої Олени Федорівни**

«Естетичне виховання молодших школярів

у процесі хорової діяльності»,

представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

зі спеціальності 13.00.07 – теорія та методика виховання

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Актуальність дослідження О.Ф.Сбітнєвої зумовлено змінами в теорії та практиці мистецької освіти, спрямованими на все більш чітке усвідомлення необхідності впровадження духовних культурних цінностей в соціальну освітню та особистісну практику, при цьому здійснюючи виховну функцію в процесі становлення і розвитку особистості. Саме тому актуальною проблемою сьогодення є пошук шляхів наповнення процесу естетичного виховання школярів суб'єктивним змістом, що сприяє нарощуванню творчого потенціалу особистості.

З огляду на це, дисертаційне дослідження О.Ф.Сбітнєвої спрямоване на розкриття проблеми естетичного виховання молодших школярів, а саме формування високого рівня музично-естетичної культури підростаючого покоління, що забезпечує наявність художньо-естетичних потреб у спілкуванні з кращими зразками музичного мистецтва.

Ефективною формою естетичного виховання та потужним засобом збагачення духовного світу підростаючого покоління кращими зразками світової музичної культури є вокально-хорове навчання, що орієнтує на музично-естетичний розвиток кожного учня у процесі колективної творчості.

Вчитель, що покликаний формувати у підростаючого покоління музичні інтереси, музично-ціннісні орієнтири, естетичний смак тощо, має бути добре обізнаним у галузі сучасної музики, володіти виконавською технікою, але,

передусім, він має бути провідником культури, культурних мистецьких традицій, культури музичного виконавства у загальноосвітній школі. З огляду на це дисертаційне дослідження Олени Федорівни Сбітневої на тему «Естетичне виховання молодших школярів у процесі хорової діяльності» є актуальним і своєчасним.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Високий ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і результатів дослідження Олени Федорівни підтверджується теоретико-методологічною обґрунтованістю вихідних позицій дослідження; системним аналізом матеріалів; різноманітністю теоретичної бази.

Структура і логіка розгортання дослідницького пошуку переконлива: від розгляду науково-теоретичних засад дослідження і визначення сутності ключових понять до апробації результатів експериментального дослідження.

До наукових результатів дослідження О.Ф. Сбітневої, що дають підстави кваліфікувати його як новий науковий напрям, відносяться окреслення сутності і змісту естетичного виховання молодших школярів у процесі хорової діяльності, визначення компонентної структури, критеріїв, показників та рівнів сформованості даного феномена.

В *анотації до дисертації* відображено основні результати дослідження; наукову новизну отриманих результатів та їх практичне значення; відомості про апробацію результатів дослідження; ключові слова.

У *вступі* дисертанткою науково коректно обґрунтовано актуальність, чітко сформульовано мету, яка співзвучна з темою та конкретизована в завданнях, визначено предмет і об'єкт наукового дослідження, охарактеризовано групу використаних у роботі методів теоретичного та емпіричного рівнів, наукову новизну і практичне значення роботи, подано відомості про апробацію й упровадження результатів дослідження, наведено дані про публікації автора, структуру й обсяг дисертації.

У *першому розділі «Теоретичні засади естетичного виховання молодших школярів у процесі хорової діяльності»* на підставі філософської,

психологічної, педагогічної, музикознавчої літератури з досліджуваної проблеми автором здійснено системний аналіз понять «естетичне виховання», «естетична культура», що дозволило кваліфіковано визначити ключову дефініцію, інтерпретуючи її «як невід'ємний елемент загального виховання, відкриту систему педагогічної взаємодії, функціонування якої спрямоване на формування естетичної культури учнів».

При цьому автор визначає важливим напрямком естетичного виховання – хоровий спів, як найбільш демократичний і поширений вид музичного мистецтва, що поєднує музично-виховну та концертно-просвітницьку діяльність.

Дисертантка переконливо доводить, що хоровий спів, як феномен культури і засіб естетичного виховання молодших школярів має базуватися на кращих хорових традиціях з урахуванням сучасних виконавських технік і спрямовуватися, зокрема, на формування вмінь відтворювати музичні образи у процесі співу.

Сбітнева О.Ф. довела, що у процесі естетичного виховання відбувається твердження цінностей естетичної культури як однієї з складових базової культури молодших школярів.

Заслуговує на позитивну оцінку представлений в розділі компаративний аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду модернізації музично-педагогічної освіти та розкриття сутності естетичного виховання в системі наукового знання як джерела пізнання й осмислення проблеми дослідження.

Сбітнева О.Ф. приділила сутність естетичного виховання через формування естетичної культури молодших школярів і вирішила шляхи рішення існуючої проблеми.

У даному розділі Сбітнева О.Ф. ґрунтовно охарактеризувала компонентну структуру досліджуваного феномена, кожний компонент якої включає певні структурні одиниці: *мотиваційно-ціннісний* (естетичні інтереси й потреби, естетичні ціннісні орієнтації (спрямованість естетичних оцінок, поглядів, смаків, ідеалів), прагнення до самовираження в процесі естетичної діяльності); *емоційно-почуттєвий* (естетичні почуття, емоційний відгук на

естетичні та антиестетичні об'єкти й явища); *когнітивний* (естетичні уявлення про світ (естетичні погляди, смаки, судження), художньо-естетичні знання); *діяльнісно-рефлексивний* (здатність до естетичного сприймання, аналізу й оцінки естетичних об'єктів і явищ, формулювання естетичних суджень, творчого перетворення дійсності за законами краси, уміння й навички художньо-естетичної діяльності, здатність до саморефлексії щодо власної естетичної діяльності).

У другому розділі «Обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов естетичного виховання молодших школярів у процесі хорової діяльності» визначені та детально розглянуті основні складові, на яких ґрунтується естетичне виховання молодших школярів (принципи, педагогічні умови, методи тощо).

Представлені загально дидактичні і музично-естетичні принципи (системності, єдності навчання й виховання, єдності теорії й практики, інтеграції урочної й позаурочної форм естетично-виховної роботи, доступності, наочності, культуровідповідності, полікультурності та ін..) (с.131 дис.) обумовлюють основні положення методичного забезпечення, що орієнтують, перш за все, на реалізацію виховної та просвітницької функції хорового навчання.

Позитивно оцінюємо обґрунтування в розділі педагогічних умов, які ґрунтовані на достатній теоретичній базі та уможливають ефективне естетичного виховання молодших школярів у процесі хорової діяльності. До них віднесено:

–забезпечення естетично-виховної спрямованості вокально-хорової роботи в початковій школі на основі інтеграції системного, синергетичного, культурологічного, аксіологічного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного та комунікативного підходів;

–інтенсифікації процесу набуття школярами естетичного досвіду через забезпечення балансу між раціональним та емоційним аспектами пізнання музично-естетичних явищ, між рецептивним, продуктивним, репродуктивним і рефлексивним видами музично-естетичної активності дітей;

–стимулювання мотивації дітей до естетичного освоєння світу, посилення їхньої пізнавальної й творчої активності через використання інтерактивних педагогічних технологій, взаємодії різних видів мистецтв (с. 115-144 дис.)

Відповідно до змісту структурних компонентів розроблено критерії та показники, визначено рівні сформованості досліджуваного феномена, представлено результати констатувального та формувального експериментів.

Результати констатувального діагностування засвідчили незадовільність і невідповідність сучасним вимогам загального музичного розвитку і рівнем естетичної культури молодших школярів, в яких переважаючими виявились низький та середній рівні їх сформованості, що підтвердило необхідність і доцільність проведення експериментальної роботи з формування досліджуваного феномена.

Послідовність розробленого методичного забезпечення естетичного виховання молодших школярів у процесі хорової діяльності було систематизовано і конкретизовано шляхом педагогічного експерименту, реалізація якого відбувалась протягом чотирьох етапів – *підготовчого, констатувального, формувального й завершального (контрольного)*.

На кожному етапі детально розписані музичні завдання і відповідні методи.

Особливо ретельно Сбітнєва О.Ф. розробила критерії оцінювання, показники та рівні сформованості даного феномену: високий (продуктивний), середній (конструктивний), низький (репродуктивний).

Згідно представлених контрольних зрізів виявлено позитивну динаміку досліджуваного феномена в експериментальній групі. Це засвідчує статистичний аналіз отриманих результатів.

3. Нові факти, одержані здобувачем

Окремої уваги заслуговують деякі положення наукової новизни.

Зокрема, *вперше* в Україні теоретично обґрунтовано педагогічні умови естетичного виховання молодших школярів у процесі хорової діяльності, що передбачають: забезпечення естетично-виховної спрямованості вокально-

хорової роботи в початковій школі на основі інтеграції системного, синергетичного, культурологічного, аксіологічного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного та комунікативного підходів; інтенсифікацію процесу набуття школярами естетичного досвіду через забезпечення балансу між раціональним та емоційним аспектами пізнання музично-естетичних явищ, між рецептивним, продуктивним, репродуктивним і рефлексивним видами музично-естетичної активності дітей; стимулювання мотивації дітей до естетичного освоєння світу, посилення їхньої пізнавальної й творчої активності через використання інтерактивних педагогічних технологій, взаємодії різних видів мистецтв.

Уточнено: сутність і структуру естетичної культури молодшого школяра.

Удосконалено: форми й методи естетичного виховання молодших школярів у процесі хорової діяльності, методи діагностики ефективності організації цього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Отримали подальший розвиток: наукові уявлення про функціональне значення хорового мистецтва в процесі формування особистості, критеріальні ознаки й рівні естетичної культури молодших школярів.

4. Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Основні положення дисертації Сбітнєвої О.Ф. повно висвітлені в 10 одноосібних наукових і науково-методичних працях (з них 6 статей у фахових виданнях, 2 в зарубіжних виданнях, 1 методичні рекомендації, 1 тези), а також оприлюднені на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Автореферат повністю відповідає основному змісту дисертації.

5. Оцінка змісту й оформлення дисертації та автореферату

Дисертація та автореферат написані й оформлені згідно з вимогами пунктів 9,11,12 «Порядку присудження наукового ступеня та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (постанова Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013р.). Стиль викладу в них матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій доступний для

сприйняття. Зміст автореферату повністю ідентичний основним положенням дисертації.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

У цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження О.Ф.Сбітневої, у дискусійному плані висловлюємо деякі зауваження та побажання.

1. Робота набула б більшої досконалості, якщо б дисертантка розкрила співвідношення між поняттями «естетична культура» та «музична культура» особистості.

2. Розглядаючи у першому розділі теоретико-методологічний аспект означеної проблеми автор аналізує наукові праці та залучає достатньо великий об'єм наукового матеріалу. Однак, на наш погляд, варто було б більш показати досвід сучасних українських учених щодо удосконалення естетичного виховання молодших школярів засобом залучення їх до хорової діяльності.

3. У дисертаційному дослідженні важливе місце відведено педагогічним умовам, що забезпечують отримання автором запланованого результату. На нашу думку, бажано було б ширше розкрити як саме педагогічна умова — *стимулювання мотивації дітей до естетичного освоєння світу, посилення їхньої пізнавальної й творчої активності через використання інтерактивних педагогічних технологій, взаємодії різних видів мистецтв* — оптимізувала процес естетичного виховання молодших школярів.

4. Звичайно, вокально-хорове навчання є колективним видом діяльності, проте в ньому безпосередньо приймають участь конкретні вокальні виконавці, тому було б більш детально висвітлити індивідуальні особливості роботи з учасниками хору.

5. У другому розділі дисертаційного дослідження дисертантка досить докладно викладає перебіг формувального етапу експерименту, але на нашу думку, варто було б висвітлити труднощі, що виникали протягом проведення експерименту.

6. У дослідженні бажано було б висвітлити критерії відбору хорового репертуару для учнів молодшого шкільного віку.

Висловлені зауваження і побажання мають частковий і дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дослідження. Втім, є додатковим доказом самостійності індивідуального науково-пошукового стилю дисертантки, що дає змогу зробити наступний загальний висновок.

7. Загальний висновок

Враховуючи актуальність, новизну, завершеність, самостійність і цілісність дисертації «Естетичне виховання молодших школярів у процесі хорової діяльності», зміст і оформлення результатів якої відповідають стандартним вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року за № 567 та вагомий внесок дослідниці в теорію і практику сучасної освіти дає підстави для присудження Олені Федорівні Сбітневої наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри музики

Чернівецького національного

університету імені Юрія Федьковича

О.Д.Чурікова-Кушнір

Підпис *Чурикова-Кушнір О.Д.* засвідчую
Учений секретар Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
Севарева Н.О.
"10" жовтня 2013

